МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Проблеми модернізації України

Випуск 1 (48), 2025

Київ
2025

УДК 330-339; 321.7; 159.9
М58

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 4 від 28.05.2025)

Редакційна колегія:
С. В. Храпатий (голова), д-р фіз.-мат. наук, проф.
І. А. Семенець-Орлова, д-р наук з держ. упр., проф.
Я. М. Раєвська, д-р психол. наук, проф.
С. О. Лисенко, д-р юрид. наук, проф.
А. І. Федосов, д-р мед. наук, проф.
М. І. Зубрицький, д-р. юрид. наук
О. М. Гордієнко, канд. техн. наук
В. І. Меджебель (*Чуєнко*), канд. юрид. наук
Л. М. Крива, канд. істор. наук
І. М. Капеліста (виконавчий редактор), канд. наук з держ. упр.
Є. Я. Черняк

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Міжрегіональна Академія управління персоналом.
М58 Наукові праці МАУП. Проблеми модернізації України / редкол.: С. В. Храпатий (голова) [та ін.]. Вип. 1 (48). Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. 686 с. Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику висвітлено матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції "Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності" (Київ, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 20–22 травня 2025 р.).

Наведено тези доповідей учасників науково-практичної конференції МАУП з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

Видається з 2001 року.
Періодичність: 1 раз на квартал.
Засновник: *ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіональна Академія управління персоналом".*
УДК 330-339; 321.7; 159.9

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2025

А. П. Гринчук
Проведення оцінювання діяльності громадських організацій та установ, як окремий вид оціночної діяльності *506*

Ю. Е. Пашко
Охорона земель в містах а також інших населених пунктах *508*

Д. В. Святецький
Банкрутство фермерських господарств у новій реальності: виклики економіки та менеджменту *510*

Р. О. Поливач
Економічні санкції як відповідь міжнародного співтовариства на ядерну програму Ірану *513*

Я. В. Кушнір
Оренда території Гуантанамо як виклик принципу територіальної цілісності держав у міжнародному публічному праві *515*

А. А. Тернавська
Деякі аспекти криміналізації суспільно небезпечних діянь у сфері радіоекологічної безпеки *518*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

С. О. Лисенко
Формування державної політики у сфері інформаційної безпеки: пріоритети та інституційне забезпечення *521*

І. В. Сервецький
Моральна риторика, як ширма під час війни: між словом і смертю *523*

С. Г. Голубицький
Фінансові ризики в умовах сучасної геополітичної ситуації, як загроза економічній безпеці *525*

А. І. Тараненко
Забезпечення інформаційної безпеки фінансових установ в системі державного управління: сучасна методологія *528*

О. І. Ткаченко
Ідентифікація джерел інформації щодо викликів і загроз безпеці, крізь призму публічного управління *530*

О. В. Поляков
Перспективи розвитку нотаріату в умовах цифровізації: правовий аспект *532*

О. І. Полотнянко
Технічні інформаційні загрози виборчому процесу: правовий аспект *535*

Д. В. Шейбут
Сучасні міграційні процеси в ЄС: безпековий вимір *537*

Д. В. СВЯТЕЦЬКИЙ
аспірант, Навчально-науковий інститут права імені князя Володимира Великого, МАУП

БАНКРУТСТВО ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ У НОВІЙ РЕАЛЬНОСТІ: ВИКЛИКИ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

В умовах воєнного стану, трансформації аграрного ринку та зростання макроекономічних ризиків фермерські господарства України опинилися під значним тиском. Все частіше з'являються випадки ініціювання справ про неплатоспроможність аграрних суб'єктів господарювання.

Поряд з цим, аграрний сектор України становить одну з провідних галузей національної економіки та має важливе значення для гарантування безпеки держави.

Оскільки, у сучасній соціальній реальності, банкрутство фермерських господарств набуває більш системного характеру, тому потребує комплексного аналізу не лише правових, але й економіко-менеджерських аспектів.

На практиці з кризою, як правило, ідентифікується загроза неплатоспроможності та банкрутства підприємства, діяльність його в неприбутковій зоні або брак у фірми потенціалу для успішного функціонування [1].

Одними з ключових факторів, що зумовлюють банкрутство фермерських господарств, виступають *економічні передумови*.

Фермерські господарства зазвичай характеризуються низьким рівнем диверсифікації доходів і високою залежністю від погодних умов, умов кредитування та ринкової кон'юнктури. У 2023 році аграрний сектор України зазнав суттєвих втрат, спричинених логістичними труднощами, скороченням експортного потенціалу, зростанням цін на матеріально-технічні ресурси та обмеженим доступом до товарів, таких як пальне, добрива, насіння та інших необхідних ресурсів для ведення сільськогосподарської діяльності. Це не лише знизило рентабельність агровиробництва, а й призвело до прямих збитків у вигляді псування врожаю та значно ускладнило виконання фермерськими господарствами своїх фінансових зобов'язань.

На практиці фермерські господарства часто вдаються до короткострокового кредитування за високими відсотковими ставками, що в умовах нестабільних цін на сільськогосподарську продукцію робить їхню діяльність надзвичайно ризикованою та вразливою до фінансових коливань. Хоча в Україні функціонує система державної підтримки агросектору, вона переважно не відповідає реальним потребам мікрогосподарств — найбільш уразливої категорії фермерства, яка водночас становить вагому частину структури національного аграрного виробництва.

У кризових періодах та за наявності фінансових труднощів ключову роль у запобіганні банкрутству фермерського господарства відіграє ефективний *менеджмент*, здатний оперативно адаптуватися до змін, оптимізувати витрати, приймати стратегічні рішення та знаходити альтернативні джерела фінансування. Однак, це зумовлює ще одну передумову банкрутства фермерських господарств.

На практиці невеликі господарства не ведуть належного бухгалтерського обліку, не використовують фінансове планування або ризик-менеджмент. Однією з ключових проблем є те, що чимало голів фермерських господарств є професіоналами "ста-

рої закалки", які мають глибокі знання в агротехніці, проте не володіють навичками сучасного управління бізнесом.

Вони не поспішають залучати фахівців у сфері бухгалтерського обліку, аудиту та юридичного супроводу.

Серед поширених управлінських проблем фермерських господарств варто виокремити такі:

- Застосування спрощених систем оподаткування без належного податкового планування, що призводить до нераціонального розподілу фінансових ресурсів;
- Відображення в податковому обліку недостовірних або неточних даних, що не відповідають фактичному стану господарства;
- Відсутність довгострокового планування, що перешкоджає залученню інвестицій чи кредитних ресурсів на вигідних умовах;
- Ведення господарської діяльності виключно в межах родини без чіткого розподілу управлінських функцій, що ускладнює прийняття ефективних управлінських рішень;
- Ігнорування сучасних цифрових інструментів, зокрема CRM-систем, бухгалтерського програмного забезпечення та аналітичних платформ;
- Відсутність кваліфікованого юридичного супроводу до моменту виникнення критичних проблем, що значно знижує здатність вчасно реагувати на правові ризики.

Ці фактори комплексно впливають на стійкість фермерського господарства, збільшуючи ймовірність його фінансової неспроможності.

Використання підприємствами методів діагностики банкрутства стає першочерговою необхідністю його функціонування у нестабільних умовах господарювання [2], тому надзвичайно важливим в господарській діяльності є впровадження програм, що містять елементи агрофінансової грамотності, бізнес-планування та юридичної обізнаності, спрямованих на підвищення управлінської спроможності фермерів.

Застосування інноваційних підходів до управління активами, ефективна оптимізація операційних витрат, а також впровадження агроінформаційних систем і цифрових платформ можуть суттєво знизити ризики банкрутства навіть за умов нестабільного економічного середовища.

Додатковою передумовою банкрутства фермерських господарств є недосконале *правове регулювання* їх діяльності та процедур банкрутства. Чинне законодавство повноцінно не враховує специфіку аграрного виробництва, особливості функціонування малих і сімейних фермерських господарств, що ускладнює їх правовий захист, доступ до відновлювальних процедур і справедливе вирішення фінансових спорів.

Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, відповідно до закону [ч. 1 ст. 1, 3].

Базовим нормативним актом, що регулює процедуру банкрутства в Україні, є Кодекс України з процедур банкрутства (КУзПБ), зокрема, стаття 95 КУзПБ визначає особливості банкрутства фермерських господарств.

Однак, Кодексом не врегульовані повністю всі наявні прогалини та проблематику стосовно фермерських господарств. В свою чергу, Верховний Суд напрацьовує практику, якою намагається усунути найбільш спірні моменти застосування норма права щодо правовідносин у спорах, які потрапили до розгляду.

Частиною першою статті 95 КУзПБ визначено, що підставою для визнання фермерського господарства банкрутом є його неспроможність задовольнити протягом шести місяців після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями та/або виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, повернення невикористаних коштів Пенсійного фонду України [ч. 1 ст. 95, 4].

З аналізу вказаного вбачається особливість, навіть перевагу фермерського господарства в порівнянні над юридичними особами інших організаційно-правових форм, що полягає в дослідженні неспроможності задовольнити вимоги кредиторів саме протягом шести місяців після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт. Тобто, недостатньо наявності безспірних грошових вимог кредиторів до боржника — фермерського господарства, строк виконання яких настав, а потрібно також враховувати шестимісячний строк після закінчення відповідного сільськогосподарського циклу.

Також, слід звернути увагу на частину четверту, п'яту та шосту статті 95 КУзПБ, якими визначено, що головою фермерського господарства у двомісячний строк з дня прийняття господарським судом заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство фермерського господарства може бути подано до господарського суду план відновлення платоспроможності фермерського господарства. У разі якщо здійснення заходів, передбачених планом відновлення платоспроможності фермерського господарства, дасть змогу фермерському господарству, зокрема за рахунок доходів, які можуть бути одержані після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт, погасити вимоги за грошовими зобов'язаннями, господарським судом вводиться процедура розпорядження майном фермерського господарства. Про введення процедури розпорядження майном фермерського господарства господарський суд постановляє ухвалу. Процедура розпорядження майном фермерського господарства вводиться на строк закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт з урахуванням часу, необхідного для реалізації вирощеної (виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції. Зазначений строк не може перевищувати 15 місяців [ч. 4–6 ст. 95, 4].

В порівнянні із загальними нормами КУзПБ щодо юридичних осіб, для яких Кодексом передбачено наступні процедури: розпорядження майном, процедура санації та ліквідаційна процедура. Для фермерських господарств застосовується процедура розпорядження майном, яка вводиться при наявності плану відновлення платоспроможності такого господарства фактично замінює процедуру санації, а у разі наявності підстав для припинення процедури розпорядження майном фермерського господарства до нього застосовується ліквідаційна процедура.

На сьогоднішній день більшість судів на практиці розглядають справи про порушення провадження у справах про банкрутство фермерських господарств за загальними правилами, встановленими для юридичних осіб, без враховуючи особливостей встановлених Кодексом та особливостей їх діяльності, що певною мірою ускладнює процес відновлення платоспроможності таких господарств та знижує ефективність процедур банкрутства.

Крім того, на сьогоднішній день в аграрному секторі працюють юридичні особи різних організаційно-правових форм в тому числі і товариства з обмеженою відповідальністю. Хоч такі товариства з обмеженою відповідальністю здійснюють таку ж господарську діяльність як і фермерські господарства, проте на них не поширюються особливості визначені статтею 95 КУзПБ.

Збанкрутілі фермерські господарства — це скорочення робочих місць, депопуляція села. В умовах нової соціальної реальності важливо забезпечити фермеру не лише процедуру банкрутства, а й можливість повернутися до господарської діяльності через механізми відновлення платоспроможності бізнесу після списання боргів.

Банкрутство фермерських господарств — це багатогранне явище, яке потребує міждисциплінарного підходу. Необхідність реформування правового механізму з урахуванням галузевої специфіки, розвитку системи державної підтримки з фокусом на малих та середніх виробників, а також посилення менеджмент-освіти для фермерів. Саме комплекс таких заходів дозволить мінімізувати банкрутства в агросекторі та створити передумови для його сталого розвитку навіть у кризові часи.

Джерела

1. *Гук О. В.* Антикризове управління як спосіб запобігання банкрутству підприємства. Режим доступу: https://economics.net.ua/files/archive/2015/No6/193.pdf
2. *Новак І. М., Сухецька К. В.* Методи діагностики банкрутства аграрних підприємств. Режим доступу: https://journal.udau.edu.ua/assets/files/99/99.2/24.pdf
3. Закон України "Про фермерське господарство". *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 2003. № 45. Ст. 363. Режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text
4. Кодекс України з процедур банкрутства. *Відомості Верховної Ради* (ВВР). 2019. № 19. Ст. 74. Режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#n6

Р. О. ПОЛИВАЧ

аспірант кафедри міжнародного та європейського права
Державного некомерційного підприємства
"Державний університет "Київський авіаційний інститут"
ORCID ID: https://orchid.org/0009-0005-1921-0424
Пошта: romanpolyvach93@gmail.com

ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ ЯК ВІДПОВІДЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВТОВАРИСТВА НА ЯДЕРНУ ПРОГРАМУ ІРАНУ

У сучасному світі, де загроза розповсюдження зброї масового ураження залишається серйозним викликом для глобальної безпеки, іранська ядерна програма посідає одне з центральних місць у міжнародному порядку денному. Особливої уваги ця проблема набула після 2002 року, коли було виявлено факти прихованої ядерної діяльності Ірану. Це стало переломним моментом, який спонукав міжнародну спільноту до активних дій з метою запобігти можливій мілітаризації іранських ядерних розробок.

У цьому контексті економічні санкції були обрані як основний мирний інструмент впливу, що дозволяє тиснути на Тегеран без застосування військової сили. Санкції мали на меті забезпечити дотримання Іраном своїх зобов'язань у межах Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) та домогтися більшої прозорості з боку іранського уряду. Основним поштовхом до їхнього запровадження стало розкриття інформації про існування прихованих ядерних об'єктів, що викликало серйозну стурбованість у МАГАТЕ та провідних світових гравців.